

Szegedi Tudományegyetem, Bölcsésztudományi Kar, Nyelvtudományi Doktori Iskola
Történeti Szlavisztika alprogram

Doktori disszertáció tézisei

**Милятино евангелие – источник изучения истории
русского языка**
(A Miljatyin-evangélium mint az orosz nyelvtörténet tanulmányozásának forrása)

Antoskiv Galina

2014

Doktori iskola vezetője:
Dr. Kenesei István

Alprogram vezetője:
Dr. Kocsis Mihály

Témavezető:
Dr. Balázs L. Gábor

A Miljatyin-evangélium mint az orosz nyelvtörténet tanulmányozásának forrása

Bevezetés

Az óorosz kéziratok mind a mai napig nagyon fontos, kihagyhatatlan forrásai a különböző tudományágaknak: történelem, régészet, paleográfia, nyelvészet stb. Ezek a kézzel írott anyagok különösen értékesek a nyelvészet és a paleográfia kutatóinak. A tudósok éppen a kéziratok sokaságának köszönhetően fektették le az óorosz nyelv tudásbázisának alapjait. Ezek az ősi iratok a keleti egyházi szláv nyelv tanulmányozásának a közvetlen forrásai is.

A disszertáció maga komplex leírása a Miljatyin-evangélium kéziratának, mely a XII. és a XIII. század fordulóján keletkezett. A kódexet a Szentpétervári Orosz Nemzeti Könyvtárban tárolják a No. 117, F. п. I. 7¹ jelzet alatt (*Археологический ежегодник* 1966: 199; Жуковская 1976: 289; Карский 1979: 46, 294; Шмидт 1984: 143). A kézirat kutatása a külső megjelenés, a helyesírás, a nyelv és a tartalom vizsgálatát foglalja magában. Ez a kutatási séma igen elterjedt, helyességét számtalan hasonló munka támasztja alá (például a *Budapesti evangélium* szövegkiadása [Займов; Х. Тот; Балаж 2003], amely a fent említett séma alapján lett kidolgozva és példaként szolgált számomra a Miljatyin-evangélium kutatása során).

A kódexek tanulmányozásának megkezdése előtt a legfontosabb feladat azok eredetiségének igazolása (Bakró-Nagy 2010: 151). A Miljatyin-evangélium eredetiségében nincs okunk kételkedni. Ezzel a kézirattal olyan neves kutatók dolgoztak már, mint Vosztokov, Kalajdovics, Szreznyevszkij, Voszkreszenszkij, Karszkij, Zsukovszkaja és mások (Шмидт 1984: 143). Magát a kézirat szövegét (a kézirat fotokópiáit) H. Tóth Imre professzor bocsátotta rendelkezésemre. Neki köszönhetően jutottam a kézirat tanulmányozásának a lehetőségéhez.

Tehát a kutatás célja a Miljatyin-evangélium néven ismert óorosz nyelvemlék komplex tanulmányozása. A kitűzött célok elérése a konkrét feladatok teljesítésének függvényében lehetséges. A Miljatyin-evangélium vizsgálatának feladatai a grafikai, a fonetikai-fonológiai és a morfológiai nyelvi szinteket használva: megállapítani a nyelvemlék hovatartozását (keletkezési idő és hely); leírni az ószláv nyelvi elemeket;

---

¹ Az F betű a kódex méretét (ívméret), a „п” orosz betű a kézirat pergament anyagát, a következő római szám annak tematikus osztályát jelöli (I. osztály: egyházi), az arab száma kézirat egyedi tárolási száma (Шмидт 1984: 17).

megállapítani az óorosz nyelv befolyását; megállapítani az egyházi írási normákat; meghatározni az ónovgorodi dialektus elemeit és megmagyarázni azokat (a másolók dialektusa).

Ez az értekezés nem foglalkozik a Miljatyin-evangélium szintaxisával és lexikájával.

Az ószláv nyelv tanulmányozásának fontosságát, annak a nyelvemlékben kimutatható szignifikáns jelenléte, illetve az ószláv elemeknek a mai orosz nyelvben megfigyelhető nagyszámú előfordulása indokolja: „az ószláv elemeket mint stilisztikai eszközöket használják a költészetben és a publicisztikában” (a szerző fordítása) (Елкина 1960: 6). Ezért a Miljatyin-evangélium óorosz nyelvi forrásként történő alapos tanulmányozása nem lett volna teljes ezen elemek elemzése nélkül.

Az ószláv elemek az egyházi szláv nyelven keresztül kerültek be az orosz nyelvbe. A Miljatyin-evangélium egyházi szláv nyelvének (egyházi szláv nyelv – az északkeleti szlávok irodalmi nyelve a XVII. századig [Елкина 1960: 6; Феринц 2011: 83]) – tanulmányozása a könyvírás normákra koncentrálódik. Uszpenszkij véleménye [2002: 7-8] szerint az egyházi szláv nyelv „az eredeti értelemben vett könyvnyelv, normalizált, összekapcsolódik a műveltséggel, a könyvi tanítással. Az irodalmi nyelv is összekapcsolódik ezzel a speciális könyvi normával. Ez azt jelenti, hogy az irodalmi nyelv története megegyezik a norma történetével.” Tudnivaló hogy az egyházi szláv nyelv nem az egyetlen volt a kijevi Rusz területén. A kutatók elképzelései szerint az orosz szerkesztésű egyházi szláv nyelv formálódására hatással voltak a keleti szláv nyelvek helyi dialektusai (ebben a helyzetben az ónovgorodi dialektus). A tárgyalt nyelvemlékben megjelenik és jól elhatárolható az ónovgorodi iskola, vö.: a **ч-ц** váltakozása; a **ѣ~и** váltakozása; **ѣ > и** vokalizáció, vagy a fordítottja: **и > ѣ.**; a **жѣ** jelenléte. Uszpenszkij szerint [2002: 191] a dialektusok különbségei csak „helyi orthográfiai sajátosságok”, és „nem határozzák meg az egyházi szláv nyelv önálló redakciónak a jegyeit: azokat a változatokatt jellemzik, amelyek megengedettek (de nem kötelezők) egy egységes norma határain belül” (a szerző fordítása).

A. A. Zaliznyak sokat dolgozott nyírfakéreg-oklevelekkel, amelyekben tükröződik a XI-XIV. századi ónovgorodi dialektus. Zaliznyak meg van győződve – a kutatásaiból származó meggyőző bizonyítékokra támaszkodva – arról, hogy a közös keleti szláv nyelvi periódusról szóló, a tudományos irodalomban óorosz periódusnak nevezett elméletet (XI-XIV. sz.) felül kell vizsgálni. Véleménye szerint az ónovgorodi nyelvjárás

a XI. század eleji periódusában „a kései ősszláv nyelvnek a keleti szláv nyelvjárások csoportjába tartozó dialektusa” lehetett (a szerző fordítása) (Зализняк 2004: 7). Továbbá – Zaliznyak szerint –: „ha az ónovgorodi állam függetlensége tovább tartott volna, ez a folyamat (a nyelvi konszolidáció folyamata, vagyis egy önálló nyelv kifejlődése a helyi novgorodi idiómák alapján) szükségszerűen elvezetett volna egy sajátos keleti szláv nyelv kialakulásához, hasonlóan például a beloruszhoz vagy az ukránhoz” (a szerző fordítása) (Зализняк 2004: 7). Ezt a nyelvfejlődési sémát Shevelov, aki az ukrán nyelv fonológiáját tanulmányozta [Шевельов 2002: 47, 54-55] és Agyagási Klára professzor (előopponensi véleményében) is támogatja. A Miljatyin-evangélium tanulmányozása során az óorosz nyelv fogalmát, amely tradicionálisan a keleti szláv nyelvek fejlődésének közös periódusát (XI-XIV. sz.) jelöli, ebben a jelentésben használom (nem elzárkózva az új felfogástól).

Különös gondossággal lettek kiemelve a nyelvemlék azon elemei, melyek a novgorodi dialektust jellemezték. A Miljatyin-evangélium tekintélyes kora és a másolók számára az egyházi könyvek írásához megkövetelt szigor ellenére a kódexben sok, nem az egyházi szláv normáknak megfelelő elem található (úgynevezett „hibák”), amelyek megegyeznek a másolók beszélt nyelvének elemeivel (vagy a másoló „hibázott”, mert a hétköznapi nyelv írásának (vö. nyírfakéreg oklevelek) grafikai normáit alkalmazta).

A disszertáció bevezetésből, négy fejezetből, befejezésből, egy egyházi naptárból, irodalomjegyzékből, és a Miljatyin-evangélium teljes szövegéből áll.

A kutatás áttekintése a tartalom alapján

A kódex külső és paleográfiai leírása: a lapok anyagának megállapítása; problémák a keletkezési dátum megállapításában (a kézirat pontos keletkezési dátuma nincs feltüntetve a kódexben, a feltételezhető keletkezési dátum csak abban az esetben állapítható meg, ha összehasonlítjuk az első másoló Domka (I) bejegyzését az I. Novgorodi krónikával); kézirat formátuma; a lapok száma; a másolók száma (I, II); a kézirat stílusa; a kódex nyelve; a borító; külső jellemzők; állapot; miniatúra; lelőhely; és azok az irodalmi tételek, amelyekben az evangélium meg van említve. A fejezet főbb adatai a következő forrásból származnak: *Сводный каталог славяно-русских летописных книг* (szerk. Шмидт [1984]).

A Miljatyin-evangélium két oszlopban és 23, 24, 25, 26, és egy alkalommal 28 sorban íródott.

Ugyanebben a fejezetben a következő szempontok kerülnek még szemléltetésre: az írás típusa (usztav) és a helyesírás különlegességei (I – 1a-44r, 64a-71r, 77b-160b и II – 45a-63r, 72a-77b); a betűk leírása; az írás és néhány betű jellemzője, amelyek hozzájárulnak a kézirat keletkezési dátumának meghatározásához (ehhez a következő betűk írásmódját kellett tanulmányozni: **а, р, ц, ѱ, ѣ, ѡ**); a betűk különbségei az első és a második másoló kézírását tekintve (észrevehető a különbség például a **ж** betű írásakor); iniciálék; a szavak, szótagok rövidítésére szolgáló összevonásos jelek (titlók és kiemelések) és a rövidített szavak teljes formája; megjegyzések; díszítés.

A második fejezet teljes egészében a kézirat grafikai rendszerének van szentelve, amely a következő alfejezetekből áll: a görög betűk használata (**ω, ϕ, γ, ζ**); a magánhangzókat jelölő betűk használata (**и, і, ї, ѡ, ю, ѣ, ѥ, ѧ, Ѩ, ѩ, Ѫ, ѫ**); a mássalhangzókat jelölő betűk használata (**ѣ**; az összeférhetetlenség vizsgálata a következő mássalhangzóknál: **ш, ж, ч, ѱ (шт), ц, с, з**, illetve magánhangzóknál: **а, я, ѣ, ѡ, ѣ, ю, ѥ, е, ѧ, γ, ѣ**); a grafikai rendszer dialektusból fakadó sajátosságai (a Miljatyin-evangéliumból kiemelt konkrét példákon tetten érhető a ónovgorodi dialektus grafikája (**ѣ → ѡ, ѣ → ѥ**), melyet Zaliznyak megfigyelt fentebb említett kutatásaiban [2004: 21-35]).

Mielőtt rátérnék a harmadik fejezetnek a kézirat fonetikai, ortográfiai jellemzőit vizsgáló pontjaira, röviden bemutatom a kutatáshoz felhasznált módszertani elvet.

Vinogradov, felhasználva Sahmatov elméletét, mely szerint a nyelvtörténészek a betű és hang kapcsolatának feltárásakor számításba kell vennie a tradicionális és a mesterséges helyesírást, kiegészíti azt: „Az óorosz írásbeliség létrejöttének általános feltételei mellett mindez magyarázható: 1) az óorosz nyelv korábbi változatának a hatásával, 2) az egyházi szláv nyelv hatásával” (a szerző fordítása) (Виноградов 1920: 175). Ez az eljárás képezi a fő láncszemet a kézirat nyelvészeti tanulmányozásának módszertanában. A hangok ejtésének helyes megállapításához ki kell emelni az adott hangot a helyesírási sajátosságoknak a kéziratot jellemző rétegeiből. A következő lépéshez a történeti dialektológia nyújt segítséget, mely az adott esetben az ónovgorodi dialektusban íródott szövegeket jelenti (ezek eléggé terjedelmesek, és a legjobban kutatottak). Ezen a szinten fedezhető fel a legtöbb óorosz elem megjelenése, amelyek az óorosz szerkesztés alapjául szolgálnak. Továbbá felfedezhetők olyan elemek is, amelyek az ónovgorodi dialektusra jellemzők.

A kutatást a következő irányban folytattam: redukált magánhangzók (Ѣ, ѣ) (redukáltak az abszolút és a relatív szótőben: a) erős helyzetben b) gyenge helyzetben; redukáltak a szuffixumokban; redukáltak a flexiókban; redukáltak az előjárószóokban és a prefixumokban); az ósszláv *tъrt, *tъrt, *tъlt, *tъlt hangkapcsolatok reflexei (keletkezésük; ósszláv, óorosz és ónovgorodi formák; a kiejtés megállapításának problematikája); feszített redukáltak (ъ, ѣ); a Ѣ betű használata (reflexei a *tert, *telt ósszláv hangkapcsolatokban; Ѣ az abszolút és a relatív szótőben; Ѣ a szuffixumokban; Ѣ a flexiókban; a Ѣ etimológiájának megállapítása; az egyházi szláv írásmód bemutatása, a kiejtés megállapításának problematikája; a Ѣ használatállatának különbsége a két másolónál); a *tort, *tolt és az *ort, *olt reflexei; az Ѣ és ѣ használata a szó elején; kisebb változások a magánhangzórendszerben; a *dj reflexei; a Ѣ, ѣ, ѣ betűkapcsolatok jelenléte; az -*l'*- epentheticum; betoldott -Ѣ-; kisebb változások a mássalhangzók rendszerében; a mássalhangzók dialektusbéli különlegességei; a Ѣ-ѣ váltakozása; a II. és a III. palatalizáció reflexei; a *zd + j* (ѢѢ) reflexei.

A negyedik fejezet a Miljatyin-evangélium morfológiáját tanulmányozza: a főnevek az eredeti tematikus magánhangzók illetve mássalhangzók alapján lettek felosztva, amely tematikus magánhangzók: **-ā-*, **-jā-*, **-ǫ-*, **-jǫ-*, **-ū-*, **-ǐ-* illetve a tematikus mássalhangzók és az **-ū-* (az **-ǫ-* tövű főnevek végződésének egyházi írásmódja Isg: -

ѠѠѠ, -ѠѠѠ; a végződészek egymásrahatása a főnevek neme alapján; az ónovgorodi dialektus feltételezhető flexiói). Melléknév (alapfok, középfok). A névmások vizsgálata a típusuk alapján: személyes, visszaható, mutató, anaforikus és vonatkozó, birtokos és birtokos-visszaható, kérdő-vonatkozó és tagadó, általános és melléknévi névmások. Számnevek: a tőszámnevek és a sorszámnevek ragozásának vizsgálata. Az igék tanulmányozása a következők alapján történt: jelen idő (a -ѠѠ végződés a 3sg és 3pl-ban az egyházi keleti szláv nyelv írási normáinak felel meg), aoristos, imperfectum, perfectum, plusquamperfectum, jövő idő, felszólító mód, feltételes mód, supinum és infinitivus, melléknévi igenevek.

Összegzés

A Miljatyin-evangélium iránt több kutató is érdeklődött (Zsukovszkaját [1976] a Miljatyin-evangélium a textológia szempontjából érdekelte; Karszkij [1979] paleográfiai szempontból vizsgálta a kódexet.). Viszont a Miljatyin-evangélium teljes, a szöveggel együtt történő leírása a tudományos irodalomban nem fordul elő.

Sajnos a kódex külsejének tökéletes elemzéséhez hiányzott a legfontosabb, maga az eredeti kézirat. Ez a tény befolyásolta a kódex paleográfiai leírását (az elemzés forrásai a kódexről készült fotók voltak).

A paleográfiai elemzésből az következik, hogy a Miljatyin-evangélium keletkezési dátuma valószínűleg az 1188-as évre esik. Sikerült pontosítani a sorok számát: 23 sor (1a-65r); 24 sor (66a-67r, 68b-68b, 69a-77b, 78a-98b, 99a-111r, 146b); 25 sor (68a, 68r, 77r, 80b, 98r, 107a, 112a-119r, 120b-120b, 121a-129b, 130a-135r, 138a-146b, 147a-160a); 26 sor (120a, 120r, 127r, 129r, 136a-137r, 142a-143r); 28 sor (160b) (A *Сводный каталог* [Шмидт 1984: 143] szerint a kézirat két, 23 sorból álló oszlopban íródott).

A másolók kézírásának paleográfiai és grafikai vizsgálata közben a betűk írásmódjában különbség volt tapasztalható a második másoló esetében (I-m. 1a-44r, 64a-71r, 77b-160b; II-m. 45a-63r, 72a-77b (Шмидт 1984: 143)). Ez azt jelenti, hogy a második másoló munkájának első része (45a-63r) valamelyest különbözik a második résztől (72a-77b). Az első gondolatom az volt, hogy a kezdő másoló idővel ügyesebbé vált, de a különbségek, amelyek az általa használt néhány grafikai elem (♦ – φ, ĩ – ï) esetében tapasztalhatók, olyan feltételezésre adhat okot, hogy ezt a részt (72a-77b) egy harmadik másoló készítette.

A nyelvemlékről a nyelvészeti elemzés alapján megállapítható, hogy óorosz szerkesztésű, XII-XIII. századi egyházi szláv nyelven íródott. Ebben a helyzetben a legfontosabb feladat az egyházi normák jelenlétének megállapítása volt. Az óorosz kézirat vizsgálatakor az első felmerülő kérdés az ѡ, ѡ helyesírására és azokra betűkre vonatkozik, amelyek helyettesítik őket. Az adott kéziratban megfigyelhető az óorosz írás korai periódusa: az egyházi szláv normára jellemző, hogy a redukáltak erős helyzetben megmaradnak, azaz, nem történik meg a vokalizáció (a vokalizáció néhány példája bekerülhetett a prototípusból), a legtöbb esetben a gyenge helyzetben álló

redukáltak sem vesznek el. Az elemzés eredményeként megállapításra kerültek a következő keleti szláv egyházi normák, amelyeket a másolók a munkájuk során alkalmaztak: megtörtént a nazálisokat jelölő betűk **ѡ**, **Ѣ**, **ѣ**, **Ѥ**, **Ѧ** magánhangzókra cserélése; **ѣ~ѣ** váltakozása az összláv **tert*, **telt* hangkapcsolatok reflexeiben; az összláv **tbrt*, **tbrt*, **tblt*, **tblt* hangkapcsolatok óorosz **-ѣр-**, **-ѣл-**, **-ѣр-**, **-ѣл-** reflexeinek általános használata; az **-l'**- és **-л-** betoldása; az **-ѣмь**, **-ѣмь** flexiók, a **-тѣ** személyvégződés, illetve a következő imperfektum-formák használata: **-ѡѡѣѣ** (**-ѡѣѣѣ**), **-ѣѡѣѣ** (**-ѣѣѣѣ**), **-ѡѡѣѣ** (**-ѡѣѣѣ**), ahol a **ѣ** helyettesítve van (a **ѣ** helyett inkább a **ѡ** betűt használták, mintsem a **ѣ**-t). Azokat az eseteket külön vizsgáljuk, amelyeknél a felbukkanó óorosz elemek írásmódja még nem rögzült az egyházi normákban (a **ѡ**, **ѡѡ** írásmódjának variációi, a **tort*, **tolt* és **ort*, **olt* összláv hangkapcsolatok csekély számú óorosz reflexei). Külön megemlítendő a **-ѣ** óorosz végződés a **-jā*- tövű nőnemű főneveknél Gsg-ban, N és Apl-ban és a **-jō*- tövű hímnemű főneveknél Apl-ban, ami H. Tóth I. szerint nem világos, hogy milyen kritériumok alapján vált egyházi szláv helyesírási normává (X. Tor 1985: 269).

Az elemzés kiterjedt egyedi fonetikai elemekre, folyamatokra is (pl. óorosz **ѡѡѣѣ** 129r).

Abban a kérdésben dönteni, hogy milyen mértékben befolyásolta az ónovgorodi dialektus az egyházi szláv szerkesztést, nem lehetséges több hasonló kézirat vizsgálata nélkül.

Az óorosz elemek többsége az egyházi keleti szláv nyelven keresztül, az óorosz elemek kisebbik része a másolók köznapi nyelvén keresztül került be a kódexbe (X. Tor 1985: 269).

Véleményem szerint a kéziratban igen nagyszámú ónovgorodi nyelvjárási elem található: az ónovgorodi grafikai rendszer használata; a **ѣ** > **ѡ**, illetve ennek inverze; a **ѣрѣ**, **ѣрѣ**, **ѣлѣ** grafémasorok; a **ѣ~ѣ~ѡ** váltakozás; a **ѡ~ѡ** váltakozása; a **zd + j* > **ѡѣ** hangkapcsolatok ónovgorodi reflexe. Az ónovgorodi **-ѣ** végződés megtalálható a nőnemű **-ā*- tövű főneveknél Gsg-ban. „A kemény változatban a norma a **-ѣ** végződés” (a szerző fordítása) – a nyírfakéreg oklevelek elemzése alapján (Зализняк 2004: 97).

Az evangéliumi naptár fejezet tárgya a Miljatyin-evangélium mint teljes aprakosz besorolása és helye a többi teljes aprakosz között, illetve sajátos jellemzői.

A jövőre vonatkozóan a kódex más óonovgorodi, ugyanebben az időben keletkezett kéziratokkal történő összehasonlításában látok ígéretes lehetőséget.

Irodalom

- Археографический ежегодник – Археографический ежегодник за 1965 год*, Москва: «Наука», 1966.
- Заимов – Заимов, Й., *Будапештское евангелие*, под ред.: Й. Заимов, И. Х. Тот, Г. Л. Балаж; авторы и сотрудники: Е. Дограмаджиева, Х. Майорош, Г. Л. Балаж, М. Кочиш, И. Пожгаи, И. Х. Тот, Сегед: Szegedi Tudományegyetem Bölcsészettudományi Kar Szláv Intézete, 2003, 49-65.
- Виноградов – Виноградов, В. В., *Методы изучения рукописей, как материала для постороения исторической фонетики русского языка, в исследованиях акад. А. А. Шахматова*, Известия ОРЯС, 1920 г. т. XXV. Пг. 1922, стр. 172-197.
- Елкина – Елкина, Н. М., *Старославянский язык*, Москва: Государственное учебно-педагогическое издательство министерства просвещения РСФСР, 1960.
- Жуковская – Жуковская, Л. П., *Текстология и язык древнейших славянских памятников*, Москва: Наука, 1976.
- Зализняк – Зализняк, А. А., *Древненовгородский диалект*, 2-е изд., Москва: Языки славянской культуры, 2004.
- Карский – Карский, Е. Ф., *Славянская кирилловская палеография*, Москва: Наука, 1979.
- Успенский – Успенский, Б. А., *История русского литературного языка (XI – XVII вв.)*, 3-е изд. Москва: Аспект пресс, 2002.
- Феринц – Феринц, И., *Древнерусское и барочное понимание слов «книга» и «писатель»* // Hungaro-Ruthenica V, Szeged, 2011, 83-91.
- Х. Тот – Х. Тот, И., *К изучению русской редакции древнеболгарского языка в конце XI – в начале XII вв.* // Studia Slavica Hung. XXXI, Budapest: Akadémiai Kiadó, 1985, 263-272.
- Х. Тот – Х. Тот, И., *К истории праславянских звукосочетаний *tьrt, *tьrt в болгарском и русском языках* // Hungaro-Ruthenica IV, Szeged. 2008, 223-228.
- Шевельов – Шевельов, Ю., *Исторична фонологія української мови*, Харків: АКТА, 2002.
- Шмидт – *Сводный каталог славяно-русских рукописных книг, хранящихся в СССР XI – XIII вв.*, гл. редактор С. О. Шмидт, Москва: Наука, 1984.
- Bakró-Nagy – Bakró-Nagy Marianne, *Az adat a történeti nyelvészetben: megnilatkozás, forrás, megbízhatóság* // Argumentum, 6, Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2010, 124-167.

A témával kapcsolatos publikációim

Антошків, Г., *Вставні та випадні о, е наприкінці слова* // Hungaro-Ruthenica V, Szeged, 2011, 29-35.

Антошків, Г., *Церковный календарь с соответствующими чтениями Милятиноного евангелия и их место в тексте* // Acta Universitatis Szegediensis Dissertationes Slavicae Sectio Linguistica XXIX, 2011, 5-17.

Антошків, Г., *Древнеболгарские элементы в Милятином евангелии (древнерусской рукописи нач. XII в. -кон. XIII в.)*. (Nemzetközi bulgarisztikai konferencia, Szeged, 2011. május 26-27., megjelenés alatt)

Antoskiv, G., *Употребление буквы ѣ в Милятином евангелии* // Argumentum, 7, Debrecen: Debreceni Egyetemi Kiadó, 2011, 176-183.

Antoskiv, G., *A második teljeshangzóság a Miljatyin-evangéliumban (XII. sz. vége – XIII. sz. eleje)* // Bölcsész-műhely 2009, Szeged: JATEPress, 2010, 9-14.

Antoskiv, G., *Ónovgorodi eredetű jelenségek a Miljatyin-evangéliumban* (megjelenés alatt)